

Teaching Persian to Third Generation of Iranian Heritage Speakers & Retaining Persian in First Generation of Iranians in Diaspora

آموزش زبان فارسی به ایرانی تباران نسل سوم و لزوم حفظ دانش
زبانی ایرانیان مهاجر نسل اول

Peyman Nojournian

پیمان نجومیان

University of Southern California

nojournian@gmail.com

<http://TeachMePersian.com>

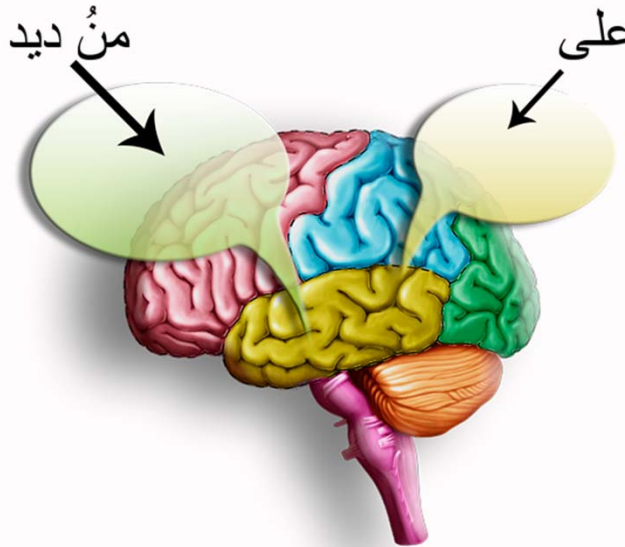
۱۱ ژوئیه ۲۰۱۴

- ایرانیان و ایرانی تباران: مهاجران نسل اول و دوم، و ایرانی تباران (نسل سوم)
- ذهن، زبان، تفکر و فرهنگ
- دانش زبانی (توانش (competence) و کُنش زبانی (performance))
- مهارت‌های زبانی و توانایی‌های شناختی (استدلال، استقرا، تجزیه و تحلیل، و تجرید)
- دوزبانگی (bilingualism) در برابر نیمه‌زبانگی (semilingualism)
- زبان آمیخته (pidgin) و زبان مادری آمیخته (creol)
- آموزش زبان خارجی و آموزش زبان فارسی
- زبان و حفظ هویت ملی - فرهنگی
- از دست دادن دانش زبانی، اختلال در توانایی‌های شناختی (cognitive abilities)
- پیشنهاد راهکارهایی در جهت حفظ زبان و فرهنگ مادری

- **ایرانیان مهاجر** قبل و بعد از انقلاب - نسل اول و دوم (عمدتاً به دلایل سیاسی، اقتصادی و علمی مهاجرت کرده‌اند - طبق آمار غیررسمی دولت ایران حدود ۵ میلیون ایرانی در خارج از ایران زندگی می‌کنند - آمار رسمی سال ۲۰۰۰ حدود نیم میلیون ایرانی در آمریکا، غیررسمی حدود ۲ میلیون)
- ویژگی زبانی: **دانش زبانی** و فرهنگی فعال یا غیرفعال دارند. به میزان استفاده از زبان و ارتباطشان با وطن و زبان و فرهنگ مادری بستگی دارد.
- **ایرانی تباران** (نسل سوم - ۲۸۰ هزار نفر در آمریکا در سال ۲۰۰۰)
- فرزندان ایرانی و ایرانی تبار نسل اول و دوم: پدر و مادر ایرانی یا یکی ایرانی و دیگری غیرایرانی.
- ویژگی زبانی: عمدتاً **دانش زبانی** و فرهنگی غیرفعال یا ناقص دارند. به میزان استفاده از زبان مادری در خانواده‌شان بستگی دارد.

- رابطه ذهن و زبان

برخی زبان‌شناسان و دانشمندان علوم شناختی (cognitive sciences) مانند نوآم چامسکی و استیون پینکر معتقدند که انسان در بدو تولد توانایی‌های ذاتی و بالقوه‌ای دارد که پایه‌ای برای کسب مهارت‌های زبانی و تفکر در او می‌شود. این توانایی‌ها با دریافت دانش مفاهیم پایه و پیشاتجربی، منشاء خلاقیت انسان در درک دانش‌های ترکیبی و پساتجربی می‌گردد (آزمون‌های روانشناختی روی نوزادان). این محققین همچنین قائل به جهانی‌های زبانی (universals) مانند «دستور جهانی» هستند.

• خواستگاه تفکر و فرهنگ

انسان در دوران کودکی با استنتاج **ذهنی** از تجارب مختلف، مفاهیم پایه را فرا می‌گیرد. مثلاً در تجربه دیدن سگ قهوه‌ای رنگ، و شیرینی قهوه‌ای رنگ و با قیاس منطقی این دو تجربه و تحلیل و استخراج دانش آن، مفاهیم پایه‌ای (concepts) مانند «رنگ»، «قهوه‌ای»، «سگ» و «شیرینی» را درک می‌کند (ویلفرید سلارس، فیلسوف آمریکایی قرن ۲۰).

ارتباط نشانه‌های زبانی (آواها، واج‌ها و واژگان) که با ساختارهای پایه‌ی ذهنی انسان در قالب دستور، منجر به تولید **زبان** و معنی می‌شود، در شکل‌گیری **تفکر** و متعاقب آن، **فرهنگ** نیز مؤثر است. (نظریه نسبیت زبانی سایپر- ورف و جرج لیکاف - مثال مفاهیم **اولیه** و **ثانویه** - اندازه و رنگ در فرهنگ‌های مختلف)

مفاهیم اولیه: شکل، اندازه، زمان، مکان، تعداد

مفاهیم ثانویه: رنگ، بو، مزه، صدا، لمس

- دانش یا توانش زبانی (competence) مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌های زبانی است که توسط انسان کسب یا یاد گرفته شده باشد. این مهارت‌ها حوزه‌هایی شامل آواشناسی، واج‌شناسی، واژه‌شناسی، و نحو یا دستور زبان را در بر می‌گیرد. تفاوت بین یادگیری آگاهانه (consciously) و اکتساب ناخودآگاهانه (subconsciously) مانند یادگیری زبان خارجی در بزرگسالی در مقایسه با فراگیری زبان مادری در خردسالی است.

آواشناسی: پنج تومان /pansh toman/

واج‌شناسی: دور /dur/ - دُور /dowr/ - دُر /dor/

واژه‌شناسی: سرد - سردتر - سردترین

نحو: [هوا] [سرد شد.] → (گروه اسمی + گروه فعلی)

- کنش زبانی (performance): توانایی به کار بردن دانش زبانی و ایجاد ارتباط مؤثر با گویشوران زبان (native-speakers) را گویند که حوزه‌های معناشناسی، و کاربردشناسی را در بر می‌گیرد.

معناشناسی: دیروز خانم پزشکی را دیدم. (a female doc, Mrs. Pezeshki, a doc, wife of a doc)

کاربردشناسی: ساعت چنده؟ (what time is it? It's getting LATE!)

مهارت‌های زبانی و فرهنگی انسان ناشی از توانایی‌های شناختی او می‌باشد.

توانایی‌های شناختی (cognitive abilities) انسان او را قادر به اکتساب یا یادگیری زبان، فرهنگ و دانش‌های دیگر در بافت فرهنگی و اجتماعی می‌کنند. برخی از این مهارت‌های زبانی و فرهنگی از طریق تفکر، منطق (استدلال) (reasoning)، استقرا (inductive argumentation)، استنتاج (deductive argumentation)، تجزیه و تحلیل، و تعمیم (generalization)، حافظه، محاسبه، و یا درک فضایی (زمان، مکان)، و حسی (بینایی، شنوایی، چشایی، بویایی و لامسه) حاصل می‌گردند.

برخی دانشمندان، پردازش احساسات و نیازهای زیستی انسان را هم ناشی از عملکرد توانایی‌های شناختی او می‌دانند:

احساسات مثبت: عشق، شجاعت، محبت، خوشحالی، لذت، امید و اشتیاق، خوش بینی، رضایت، اطمینان، اعتماد به نفس، خیرخواه، تواضع، سخاوت، نجابت، صراحت، ترحم، ...

احساسات منفی: نفرت، ترس و اضطراب، خشونت، ناراحتی و افسردگی، درد، ناامیدی و اکراه، بدبینی، نارضایتی، شک، مردد، حسادت، تکبر، حساست، پررویی، خجالت، سنگدلی، ...

نیازهای غریزی - زیستی: گرسنگی، تشنگی، سکس، خواب، همزیستی اجتماعی و غیره.

- دوزبانگی: داشتن دانش و توانش کاربرد حداقل دو زبان (دوزبانگی مطلق، دوزبانگی نسبی).
- دوزبانه معمولاً به یک زبان از زبان دیگر مسلط تر است.
- مثلاً زبان مادری آذری و یادگیری فارسی بعنوان زبان دوم در مدرسه و جامعه.
- زبان مادری فارسی و زبان دوم انگلیسی در مدرسه و جامعه.
- دوزبانگی باعث سازوکار بیشتر و سریعتر ذهن می‌گردد (تأخیر در ابتلا به آلزایمر).
- دوله‌جگی: لهجه عامیانه لبنانی یا مصری و لهجه مدرن و استاندارد عربی در دانشگاه.
- تمایل ذهن به هم‌پوشانی توانش دو زبان، طبق اصل اقتصاد زبانی. استفاده از دستور زبان مادری و جایگزینی واژگان زبان دوم، منجر به وجود آمدن زبان آمیخته می‌گردد.
- نیمه‌زبانگی: مهاجرانی که پیش از یادگیری خواندن و نوشتن و تسلط کامل زبان مادری مهاجرت کرده‌اند (نسل سوم) در صورت عدم سوادآموزی، **به تدریج دانش زبان مادری خود را از دست می‌دهند.** مهاجرانی که بعد از تسلط به زبان مادری و خواندن و نوشتن مهاجرت کرده‌اند (نسل اول و دوم) هم در صورت عدم استفاده و عدم ارتباط با جوامع زبان مادریشان، **دانش زبانی خود را به مرور از دست خواهند داد.**

- زبان آمیخته (pidgin) و آمیخته‌سازی زبان (pidginization):
- فارسی‌زبانان نسل اول که سال‌ها دور از ایران زندگی کرده‌اند و ارتباط خود را با زبان و فرهنگ کاهش داده‌اند، بدلیل چیره‌شدن زبان خارجی بر زبان مادری‌شان، دچار نقصان واژگانی شده و از واژگان قرضی استفاده می‌کنند. مثلاً: برای **ریفایننس** کردن **مورگج** (تغییر شرایط وام)، خانه‌ی خود با **ریل استیت ایجنت** (مشاور املاک) ما تماس بگیرید.
- ایرانی‌تباران نسل سوم بدلیل نقصان دانش زبان فارسی در ارتباطات زبانی از گونه‌ای ساده شده و آمیخته با زبان دوم استفاده می‌کنند. (میرم پَنسِلَمُ می‌گیرم.) (I go to get my pencil)
- آمیخته‌سازی زبان فارسی با انگلیسی: «**فینگلیش**».
- زبان مادری آمیخته (creole) از زبان آمیخته با دستوری مشخص و جامع بوجود می‌آید. مثلاً زبان فرانسوی لوئیزیانا، زبان آمیخته (فیلیپینی) هاوایی
(ai no kea hu stei hant insai dea)
(I don't care who stay hunting inside there)

- آموزش زبان خارجی: بهترین روش آموزش زبان روشی است که به روش اکتساب طبیعی زبان مادری نزدیکتر باشد. یعنی دانش زبانی بصورت مهارت‌های ترکیبی و خودبخود توسط ذهن فراگرفته شود. مانند فراگیری زبان مادری در کودکان تا سن ۱۲ سالگی.

مشکل؟ کمبود زمان فراگیری، یادگیری در سن بزرگسالی، یادگیری خارج از محیط زبانی و فرهنگی، عدم ارتباط با جامعه زبانی

یک راه حل: تاکید بر ارتباط (communication)، ترکیب مهارت‌های زبانی، آموزش دستور بصورت تلویحی (نه آشکارا)، آموزش به روش کاربندیان (tasked-based)، شبیه‌سازی محیط زبانی یا غرقه‌سازی (immersion)، تأکید بر مؤلفه‌های فرهنگی و ایجاد ارتباط با جامعه زبانی.

آموزش زبان فارسی

- فعال‌سازی محیط زبانی: در خانه، در جوامع ایرانی، ارتباط مؤثر، دیدار با اقوام، سفر به ایران
- تاکید بر ارتباط: تحمل خطاهای زبانی، تشویق و ترغیب به محاوره بیشتر، تصحیح خطاها
- ترکیب مهارت‌ها: انجام تکالیف به شکل پروژه (تحقیق، خواندن، نوشتن، و گفتار شفاهی)
- آموزش تلویحی دستور: توضیح مسایل دستوری تنها در صورتیکه نیاز زبان‌آموز باشد.
- تاکید بر فرهنگ و ارتباط اجتماعی: توضیح مسائل فرهنگی، فیلم، سینما، شرکت در مراسم فرهنگی مثل نوروز، چهارشنبه‌سوری. ایجاد ارتباط با جوامع زبانی محلی.
- آموزش کاربردی: پروژه بعنوان تکلیف، ترکیب مهارت‌های زبانی، آموزش کار واقعی مانند تهیه گزارش، توصیف مکان یا شخص، تعریف داستان یا تجربه شخصی، حل و فصل مسائل پیچیده زبانی مثلاً طرح شکایت، توضیح به پلیس و در سطح پیشرفته تعریف مفاهیم انتزاعی، استدلال، بیان عقیده مثبت یا منفی، مناظره، مقایسه، فرضیه‌سازی، سخنرانی و...

- زبان بدلیل تأثیرگذاری بر تفکر و متعاقب آن فرهنگ، هویت فردی و اجتماعی ایجاد می کند.
- ادبیات، هنر، سینما، فرهنگ، تمدن و حتی اشاعه علم، محصولات زبانی یک ملت است.
- **زبان معیار:** زبانی است که بیشترین سخنگو را در بین مردم دارد و توسط دولت مرکزی هر کشور (در محدوده‌ی مرزهای سیاسی) انتخاب می‌شود. این زبان معمولاً دارای تاریخ کهن‌تر، و پشتوانه‌ی فرهنگی و ادبی غنی‌تری است و برای مقاصد دانشگاهی، علمی و رسمی مناسب‌تر می‌نماید و در رسانه‌ها بکار می‌رود. مانند فارسی در ایران با لهجه گویشوران تحصیل کرده، و یا انگلیسی و فرانسه در کانادا.
- در کنار زبان معیار باید به زبان‌های بومی و محلی مانند تُرکی، کُردی، لُری، بلوچی، گیلکی، و عربی نیز اهمیت داد و نباید به بهانه ترس از تجزیه‌طلبی، آن‌ها را سرکوب کرد زیرا:
«احساس وحدت ملی نتیجه عوامل روانی، اجتماعی، تاریخی و فرهنگی متعددی است
که وحدت زبان فقط یکی از آنهاست» (باطنی، ۱۳۷۵)
- توانمندسازی زبان با افزایش دانش، توانایی خواندن و نوشتن، گسترش فرهنگ و بهره‌گیری از واژگان جدید آن زبان در بیان مفاهیم نوین علمی صورت می‌گیرد.

- از دست دادن دانش زبانی:
- مهاجرانی که پیش از یادگیری خواندن و نوشتن و تسلط کامل زبان مادری مهاجرت کرده‌اند (نسل سوم) در صورت عدم سوادآموزی، به تدریج دانش زبان مادری خود را از دست می‌دهند. مهاجرانی که بعد از تسلط به زبان مادری و خواندن و نوشتن مهاجرت کرده‌اند (نسل اول و دوم) هم در صورت عدم استفاده و عدم ارتباط با جوامع زبان مادریشان، دانش زبانی خود را به مرور از دست خواهند داد.
- بروز اختلال در توانایی‌های شناختی: در اثر از دست دادن دانش زبانی (مثلا زبان مادری)، توانایی‌های شناختی مرتبط با زبان، مانند قدرت استدلال کلامی، استنتاج، استقراء، و کاربرد مفاهیم انتزاعی دچار اختلال و کاهش عملکرد می‌شوند. زبان رو به سادگی پیش می‌رود و توانایی نوشتن به سبک رسمی و علمی از بین می‌رود.

- افزایش ارتباط فرهنگی با ایران و ایرانیان (سفر و دیدار با اقوام و دوستان)
- مطالعه کتاب، داستان، مجله، روزنامه و حل جدول
- تماشای برنامه‌های فرهنگی، علمی و فیلم‌های سینمایی به زبان مادری
- شرکت در کلاس‌های بازآموزی مهارت‌های زبانی و ادبی
- نوشتن مقاله، نامه، ایمیل، و وبلاگ به فارسی
- تمرین گفتار فارسی بدون تداخل واژگان خارجی
- ترجمه و تدوین کتاب و مقاله به زبان مادری
- شرکت در بحث‌ها و مناظرات علمی و فرهنگی به زبان مادری
- شرکت در کارگاه‌های پژوهشی، سمینارها و کنفرانس‌های علمی به زبان مادری

- محمدرضا باطنی (۱۳۷۵). چهارگفتار درباره‌ی زبان، انتشارات آگاه، تهران
  - کوروش صفوی (۱۳۶۷). نگاهی به پیشینه زبان فارسی، انتشارات نشر مرکز
- اطلاعات آماری مربوط به مهاجرت ایرانیان به آمریکا

<http://www.migrationpolicy.org/article/spotlight-iranian-foreign-born>

- U.S. Department of Homeland Security, Office of Immigration Statistics, *Yearbook of Immigration Statistics*, 1970-2004
- Contemporary Linguistics; An Introduction; William O'Grady, M. Dobrovolsky, M. Aronoff; New York, 1997.
- Longman Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics; London, 1992.
- Psycholinguistics; Michael Garman; Cambridge University Press; 1990.
- The Handbook of Language Teaching; Ed. Michael H. Long & Catherine J. Doughty; Wiley Blackwell, 2009.
- The Language Instinct, How the Mind Creates Language; Steven Pinker, William Maorow & Co, 1994.

creole	زبان مادری آمیخته:	phonetics	آواشناسی:
pidgin	زبان آمیخته:	phonology	واج‌شناسی:
productivity	زایایی:	morphology	واژه‌شناسی:
language	گوش:	syntax	نحو:
dialect	لهجه:	inflection	صرف:
register	گونه، سبک:	pragmatics	کاربردشناسی:
consonant	همخوان:	semantics	معناشناسی:
vowel	واکه:	derivation	اشتقاق:
character	نویسه:	synthesis	ترکیب:
cognitive ability	توانایی شناختی:	communication	ارتباط:
competence	توانش:	tasked-based	کاربُنیان:
performance	کنش:	bilingualism	دوزبانگی: